

Nevhodné chování žáků, jeho příčiny a
okolnosti 2
Řešení rušivého chování

HH

sem_3

Nejistota žáků

- Vědí žáci, co ode mě mohou očekávat?
- Nechovám se záludně?
- Nepoužívám ironii?
- Nebojí se mě?
- Máme ve třídě určité rituály, u kterých je všem naprosto jasné, jak budou probíhat (pozdrav, kontrola domácích úkolů, rozdávání sešitů, odchod ze třídy?)

Nereagování na nevhodné chování:

- Mám promyšlené, kdy reaguji a kdy nereaguji na nevhodné chování žáků?
- Máme ve třídě stanovená jasná pravidla chování a poukazuji na ně?
- Vědí (cítí) žáci důvod, proč chování určitého žáka ignoruji?

Může učitel
ovlivnit všechny
projevy
rušivého
chování?

Jen zčásti!

Působí i tyto faktory:

- poruchy nervové soustavy,
- duševní nemoci,
- traumatické zážitky,
- poškozující rodinná výchova
aj.

Co vadí mně,
nemusí vadit
jiným, a proto
doporučuje si
řící:

(Fontana
2003, s. 338)

- Proč mi to vadí?
- Není to známka vlastní nejistoty?
- Neberu si jejich vtípky, které souvisí s jejich věkem, příliš osobně?
- Nestanovila jsem přehnaně náročná pravidla a teď se bojím, že přijdu o autoritu?
- Nemám tak odlišné zásady od svých kolegů, že se žáci v mých hodinách cítí nejistí, a mě se dotýká, že si neuvědomují, že to myslím dobře?
- Byl bych schopen jako dítě dodržovat to, co od svých žáků chci?

Řešení rušivého chování (Auger a Bouchalart, 2005, s. 82)

Žák se chová arogantně, protože se chce vytáhnout před spolužáky

Bude proto dobré si ho **momentálně nevšímat**, aby se situace zbytečně nezhoršovala. Později bude možné si s ním pohovořit.

Žák se chová arogantně, protože **má osobní problémy**. Požádám ho, abychom si spolu mohli po hodině promluvit.

Požádám ho, abychom si spolu mohli po hodině promluvit.

Arogantní chování tohoto žáka se mě velmi dotýká.

Zlobím se a požaduji **okamžitou omluvu před celou třídou**.

Arogantní chování mě **přinutilo „vybuchnout“**.

Vykázal jsem žáka ze třídy.

Základem je změnit vlastní chování.

Pamatujme

- Jak **vnímá** učitel **sám sebe** a jaké má **pocity a vztah** sám k sobě, tak se utvářejí **vztahy k problémovému žákovi**.
- Pokud **porozumíme** svým **pocitům**, budeme je **moci** také **zvládnout**.
- Víme, jak „fungují“ naše skutečné **pocity** (vztek, strach) a jaká jsou naše **přání, potřeby a zábrany**, pak dokážeme **udržet určitý odstup, jednat s větší jistotou**.
- Po přezkoumání vlastních pocitů, přání a chování může učitel dojít k závěru:
- **když změním pohled na to, co je rušivé, může se situace ve třídě rapidně zlepšit**.

Žáci, kteří vyrušují, něco sdělují

- Dreikurs (in Pasch a kol. 1995, s. 363) klasifikuje 4 základní vzorce rušivého chování: **usilování o pozornost, boj o moc, snaha pomstít se a usilování o soucit.**
- Žák **usiluje o pozornost:** na pokyn učitele přestane, ale za chvíli zase začne. **I hněvivá pozornost je lepší než nezám.**
- Chování je pravděpodobně **zpevňováno v rodině** - pozornosti pouze, když si o ní „říkal“ zlobením či křikem.
- **U učitelů beznaděj,** podráždění a frustraci.

Žák bojující o moc

- Žák pokračuje v chování, i když s ním má přestat. Často jej ještě **stupňuje**.
- Chce ukázat, že je **silný**, umí se **vzepřít autoritě a rozhoduje**, co se bude ve třídě dít.
- Kdyby se takto nechoval, mohl by mít pocit, že je nezajímavý, nikdo o něj nestojí, nemá pro ostatní hodnotu.
- **Učitel často cítí hněv, výzvu, provokaci**. Má potřebu ukázat, kdo tady rozhoduje.

Žák touží po pomstě

Pomsta nemusí být zaměřena na konkrétní osobu, ale může být podvědomá.

Žák ostatním **nadává, posmívá se** jim, snaží se jim verbálně nebo fyzicky **ublížit**.

Nečeká, že ho bude mít někdo rád. Je přesvědčen, že je „zlý“ a tak se cítí lépe. Strach je pro něho **hodnota**, není jim lhostejný.

Žák usilující o soucit

- **Žák se nesnaží** projevit iniciativu a stále **prosí o pomoc**.
- **Stěžuje si**, že nerozumí úloze, i když učitel ví, že by s jejím řešením neměl mít problémy.
- Projevování vlastní nedostatečnosti, závislosti a bezmocnosti je pro něho prostředkem **k přijetí** ostatních.
- **Učitel bývá zoufalý** a nevidí východisko. Neví, co by měl „víc“ udělat, aby žák s takovým chováním přestal.

Žáci si obvykle
neuvědomují,
proč se chovají
určitým
způsobem:

- jednají podvědomě, nesnaží se úmyslně ublížit učiteli či spolužákům;
- vnímají pozornost dospělých jako nepostradatelnou také proto, že jim dává pocit, že **se s nimi počítá jako s lidmi**;
- umožňuje jim **cítit se významnými** a zvýšit si **sebevědomí**.
- zájem, pozornost, i když hněvivá, je pro ně přijatelnější než nezájem.

Často to bývají děti z méně šťastnějších domovů (Fontana 203, s.340–341).

Postoje při vedení rozhovoru

Klasifikace (Auger a Boucharlat, 2005, s. 86–88 podle H. H. Portera):

Hodnotící přístup – *Vůbec se nesnažíš* (k pocitům viny, nebo k přijetí takového hodnocení, nebo k opozici).

Interpretační přístup – *Tvrdíš, že tomu nerozumíš, ve skutečnosti jen nechceš pracovat.*

Snaha o okamžité řešení – *Prostě si musíš předsednout.*

Investigativní přístup – *Kde doma sedíš při psaní úkolů? Hraje ti při tom hudba?*

Podpurný přístup – *Nic si z toho nedělej. To je v tomto věku úplně normální.*

Chápající přístup – *Odráží se v něm snaha žákovi naslouchat, přijmout bez hodnocení to, co říká, chápat žákovy postoje, pocity, činy i celkovou osobnost žáka.*

Hodnotící přístup – *Vůbec se nesnažíš* (k pocitům viny, nebo k přijetí takového hodnocení, nebo k opozici).

Interpretační přístup – *Tvrdíš, že tomu nerozumíš, ve skutečnosti jen nechceš pracovat.*

Snaha o okamžité řešení – *Prostě si musíš předsednout.*

Investigativní přístup – *Kde doma sedíš při psaní úkolů? Hraje ti při tom hudba?*

Podpůrný přístup – *Nic si z toho nedělej. To je v tomto věku úplně normální.*

Chápající přístup – *Odráží se v něm snaha žákovi naslouchat, přijmout bez hodnocení to, co říká, chápat žákovy postoje, pocity, činy i celkovou osobnost žáka.*

Postoje při vedení rozhovoru

Klasifikace (Auger a Boucharlat, 2005, s. 86–88 podle H. H. Portera):

Hodnotící
přístup

Vůbec se nesnažíš (k pocitům viny, nebo k přijetí takového hodnocení, nebo k opozici).

Interpretační
přístup

Tvrdíš, že tomu nerozumíš, ve skutečnosti jen nechceš pracovat.

Snaha o
okamžité
řešení

Prostě si musíš předsednout.

Investigativní
přístup

Kde doma sedíš při psaní úkolů? Hraje ti při tom hudba?

Podpůrný
přístup

Nic si z toho nedělej. To je v tomto věku úplně normální.

Chápající
přístup

Odráží se v něm snaha žákovi naslouchat, přijmout bez hodnocení to, co říká, chápat žákovy postoje, pocity, činy i celkovou osobnost žáka.

Základem jsou pravidla a jejich důsledné uplatňování

Tvorba pravidel třídy společně, spoluodpovědnost za dodržování (lze **stvrdit podpisy** učitelů i žáků pod znění pravidel apod.).

Formulace pravidel **jazykem žáků**, s žáky

- dostatečně **probrat, jak „vypadá“** jeho dodržování i nedodržování.
- ve dvojici mohou **trénovat**, jak vypadá „naslouchání“ druhému a zažít si, jak vypadá nenaslouchání;
- **rozhovor nad zkušenostmi žáků** a vypsání si konkrétních podob aktivního naslouchání a porušení tohoto pravidla.

Průběžná **práce s pravidly, diskuse** o tom, jak se je daří plnit apod.

Prodiskutovat **tresty** po nedodržování pravidel, důsledně uplatňovat.

Prevence rušivého chování

Podporujeme vznik a rozvoj třídního společenství

potřeba někam náležet:

- navázat a udržovat důvěryplné vztahy se svými vrstevníky i dalšími lidmi,
- životní spokojenost je závislá na úspěšnosti ve vztazích,
- osvojování hodnotového systému společenství, navazování a udržování vztahů pro další život.

Problémoví žáci často potřebují **pomoc učitele** při nastolení situací pro pozitivní přátelské vztahy.

Vzpomeneme si na život ve třídě....co pro nás znamenal?
K čemu přispěl?

Doporučená a citovaná literatura

Auger, M. T., Boucharlat Ch. (2005). *Učitel a problémový žák*. Praha: Portál.

Cangelosi, J. S.(1994). *Strategie řízení třídy*. Praha: Portál.

Fontana, D. (2003). *Psychologie ve školní praxi*. Praha: Portál.

Pasch, M. a kol. (1998). *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině*. Praha: Portál.

<http://www.ucitelske-listy.cz/2009/09/jana-stara-jak-predchazet-rusivemu.html>